

De Wet maatschappelijke ondersteuning *en* het Verwey-Jonker Instituut

Het Verwey-Jonker Instituut ondersteunt gemeenten bij het invoeren van de Wmo:

- advisering bij het opstellen van een beleidsplan
- onderzoek naar door cliënten ervaren opbrengst
- inventariseren cliënteninbreng, benchmarks en nulmetingen
- uitwerken arrangementen zorg en welzijn

Onderzoek en advies rond
maatschappelijke vraagstukken:
het Verwey-Jonker Instituut
helpt u bij het concreet invullen
van uw Wmo-missie

Verwey-
Jonker
Instituut

Hans Boutellier *Algemeen directeur* & **Rally Rijkschroeff** *Directeur onderzoek*

Nieuwe wet, nieuwe taken

De Wmo moet ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en mee kunnen doen in de samenleving. Met de Wmo ligt er bij u als gemeente een nieuwe verantwoordelijkheid. Het betekent een uitbreiding van uw taken, maar ook de kans voor vernieuwend beleid. Voor u houdt dit meer in dan het inrichten van één loket waar burgers terecht kunnen voor informatie, advies en het aanvragen van voorzieningen. Wat biedt u uw burgers concreet aan? Hoe komt u tot een integraal aanbod van ondersteuning en zorg? Waar ziet u kansen om het gezichtspunt van de burger goed in beeld te krijgen én te houden?

Het Verwey-Jonker Instituut deed onlangs een scan naar de gemeentelijke voornemens rond lokaal sociaal beleid. Uit deze peiling blijkt dat de komst van de Wmo bij de meeste gemeenten nog niet heeft geleid tot een integraal welzijnsbeleid. Wel is duidelijk dat er meer aandacht is voor burgerparticipatie en voor zorg in de wijk. Bij deze opgave om de Wmo concreet in te voeren ondersteunt het Verwey-Jonker Instituut u graag.

Het instituut heeft veel ervaring met de belangrijkste thema's in de Wmo:

- cliëntenparticipatie
- vrijwilligerswerk en mantelzorg
- horizontale verantwoording
- kwetsbare burgers en maatschappelijke opvang
- ouderenzorg
- bewonersparticipatie in grootstedelijke aandachtswijken en kleine kernen
- integratie

Het Verwey-Jonker Instituut kan u op vele manieren met diverse kennisproducten van dienst zijn bij het ontwerpen, opzetten en invoeren van een integraal beleid rond welzijn, zorg & participatie. De belangrijkste staan in deze folder voor u op een rij.

Wmo: maatwerk!

Er is een breed draagvlak voor de Wmo, de ambities zijn hoog. Dat geldt voor gemeenten,

maar evengoed voor dienstverleners, zorgaanbieders en cliëntenorganisaties. De Wmo gaat veel verder dan het realiseren van één loket. De invoering van de Wmo vraagt om een integrale aanpak, om intergemeentelijke samenwerking en het versterken van de *civil society*. Voor u als gemeente ligt er een kans de burger beter te bedienen. Gemeenten kunnen maatwerk leveren en zorg en welzijn dicht bij de mensen te brengen die dat vooral nodig hebben. Wij doen graag het onderzoek dat daarvoor nodig is. Van bijvoorbeeld het in kaart brengen van behoeftes van burgers tot hulp bij het verwoorden van een integrale visie. Van het maken van kwantitatieve ramingen tot samen rustig doordenken: wat zijn de bestuurlijke consequenties van een gekozen aanpak?

De Wmo en de invloed van de (kwetsbare) burger

Interactief beleid is essentieel in de Wmo. Bij het vormgeven van actief burgerschap op lokaal niveau gaat het om cliëntenparticipatie, maar ook om bewonersparticipatie, het ondersteunen van vrijwilligerswerk, en mantelzorgondersteuning. Extra aandacht is nodig voor de behoeften van kleine doelgroepen en ingezetenen die hun belangen niet goed kunnen behartigen. Zo maken migranten weinig gebruik van voorzieningen, terwijl er onder migranten veel informeel wordt geregeld. Gemeenten willen de behoeften van cliëntengroepen kennen, en de oordelen van cliënten over de geleverde diensten. Het Verwey-Jonker Instituut helpt daarbij.

Wmo Nulmeting mensen met een beperking

Voor de gemeente Heumen heeft het Verwey-Jonker Instituut een nulmeting uitgevoerd. De gemeente wil dat inwoners met een beperking in Heumen volwaardig kunnen deelnemen aan het samenleven. De nulmeting laat zien of welzijn, wonen en zorg voldoen aan de behoeften van deze speciale groep burgers. Het instituut helpt de gemeente bij een visie op 'volwaardig burgerschap' en bij het uitwerken van een samenhangend aanbod aan voorzieningen, samen met lokale belanghebbenden en cliënten. Voor uw gemeente kan het instituut nagaan of het aanbod aansluit bij de vraag van een specifieke doelgroep. Ook als u zelf al een visie heeft opgesteld, kan dit een waardevolle aanvulling zijn.

Publicatie:

Wentink, M. & Oudenampsen, D. (2006). *Heumen: Sturen op volwaardig burgerschap*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Meer informatie over de Nulmeting Wmo:

Dick Oudenampsen, doudenampsen@verwey-jonker.nl

Vergroten participatie, tegengaan uitval

De laatste jaren is de belangstelling gegroeid voor nieuwe vormen van governance van mensen in de marge van de samenleving. Barrières tussen beleidsterreinen en sectoren worden geslecht, nieuwe vormen van samenwerking ontstaan. Tegelijkertijd blijft goede samenwerking noodzakelijk tussen de specifieke instituties die persoonsgerichte behandeling, zorg, woonbegeleiding en activering bieden aan mensen die dreigen uit te vallen. Het instituut ondersteunt gemeenten en organisaties bij de inrichting van de zorg, de opvang, begeleiding en de re-integratie.

Werk niet langer sluitstuk

Een evenwichtige benadering van cliënten van de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, maatschappelijke opvang, verslavingszorg - die wonen, welzijn, én werk

combineert - is nog niet vanzelfsprekend. Oog voor overlast mag daarbij niet ontbreken. Het besef groeit dat het weinig effectief is opvang en zorg te leveren zonder goede dagbesteding. Het instituut werkt geregeld mee aan de opgave de verbinding tussen welzijn, zorg en werk - Wmo en WWB - goed uit te bouwen.

Publicatie

Davelaar, M., Nederland, T., Wentink, M. & Woerds, S. ter (2005; tweede druk 2006). *Aan de slag in de Rafelrand. Werk en activering voor daklozen en verslaafden*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Publicatie: Lünemann, K., Tan, S. & Woerds, S. ter (2006). *Ernstig bedreigde vrouwen in de vrouwenopvang. Onderzoek naar veiligheidsrisico's en de mogelijkheid van onderduikadressen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Inventarisatie lokaal actief burgerschap

In opdracht van Zorgbelang Nederland (voorheen LOREP) heeft het instituut begin 2006 per gemeente een inventarisatie gedaan naar de lokale participatie en belangenbehartiging. Dat gaf een goed beeld van de Cliëntenparticipatie en de organisatiegraad van patiënten/cliëntenorganisaties. De studie heeft geleid tot drie ideaaltypische modellen van cliëntenparticipatie en samenwerkingsmogelijkheden met cliëntengroepen binnen de Wmo. Ook voor uw gemeente kan het zinvol zijn tot een passend model van burgerparticipatie te komen: zo waarborgt u de inbreng van cliënten om wie het in het bijzonder gaat.

Publicatie:

Oudenampsen, D., Nederland, T. & Doğan, G. (2006). *Adviseren over maatschappelijke ondersteuning*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Informatie:

Dick Oudenampsen: doudenampsen@verwey-jonker.nl

Trudi Nederland: tnederland@verwey-jonker.nl

Verantwoording afleggen

In de Wmo staat dat de Wet Medezeggenschap Zorginstellingen (WMCZ) ook betrekking heeft op de zorg- en dienstverlening die vanuit de Wmo is geleverd. Cliëntenvertegenwoordigers krijgen een belangrijke stem in de kwaliteitsbewaking (aanbestedingstraject) en in de horizontale verantwoording. Als gemeente legt u verantwoording af aan burgers. Dan gaat het er ook om of de gemeente nieuwe Nederlanders bereikt.

Als gemeente wilt u inzicht krijgen in de eigen prestaties. Het instituut biedt u ondersteuning bij het afleggen van verantwoording en het inzichtelijk maken van 'sociaal rendement' door evaluaties, benchmarks en het praktijkgerichte instrument Sater. Zo verkrijgt u kwalitatieve én kwantitatieve data over de maatschappelijke effecten van de Wmo in uw gemeente.

Sater

Met Sater stelt u als gemeente de maatschappelijke resultaten vast van zorg en welzijn.

Het Verwey-Jonker Instituut heeft dit kwaliteitsinstrument ontwikkeld om de baten die cliënten van individuele dienstverlening en hulp ervaren, goed in beeld te brengen. Het meetinstrument is speciaal ontworpen voor het maatschappelijk werk, gemeenten en rekenkamers en wordt nu ook toegepast door slachtofferhulp en de politie. Sater is eenvoudig uit te voeren in elke gemeente.

Benchmark

In opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport stellen we de normen vast voor welzijnsvoorzieningen op het niveau van de regio, de buurt, wijk, en stad. Hebt u als lokale bestuurder of beleidsmaker ook behoefte aan houvast? Het instituut ontwikkelt een benchmark voor kleinere gemeenten: een vergelijking tussen vergelijkbare gemeenten op hun aanbod aan voorzieningen en de kwaliteit daarvan.

Publicatie:

Sater: bereiken wat u beoogt (Folder)

Sater: demo CD (op aanvraag voor gemeenten, rekenkamers en AMW-instellingen, bij sater@verwey-jonker.nl)

Informatie:

Meta Flikweert (Sater): mflikweert@verwey-jonker.nl

Rob Lammerts (Benchmark): rlammerts@verwey-jonker.nl

Lokaal sociaal beleid en bewoners

De Wmo doet een beroep op het verantwoordelijkheidsbesef van burgers, op kwaliteiten van professionele werkers, beleidsmakers en bestuurders. En op wederzijds vertrouwen. Een sociaal veerkrachtig gebied kan beter inspelen op veranderingen.

Wel kan de verbinding die buurtbewoners met elkaar aangaan sterk variëren: van lichte gemeenschapsvormen en tactische verwantschappen naar hechtere vormen. Het is de kunst die manieren te vinden die manieren te vinden die capaciteiten van buurtbewoners beter tot hun recht laten komen.

Omdat u een sterkere regiefunctie krijgt in de Wmo, is het belangrijk eigen antwoorden te vinden op de vraag hoe de inbreng van burgers moet plaatsvinden. Het Verwey-Jonker Instituut heeft veel ervaring met het bereiken van uiteenlopende groepen. Zo is het belangrijk dat ook allochtonen meedoen in de Wmo-adviesraden. Wij helpen u daarbij met verschillende aanpakken, passend bij uw regio, buurt, wijk, of stad, zoals de ABCD-aanpak en de Contactladder®.

Contactladder

De Contactladder is een auteursrechtelijk beschermde methode die op een vrij eenvoudige manier, zoals met huis-aan-huisgesprekken, de mate en aard van sociale contacten in een wijk in kaart brengt. Het gaat niet alleen om hoe iemand zijn contacten ervaart, maar ook om de discrepantie tussen behoefte aan contacten en de realiteit. Een groot verschil daartussen zou reden kunnen zijn voor sociale interventies in de wijk. Wij ontwikkelden de contactladder voor Leiden en pasten het instrument met succes toe in Waalwijk. In Utrecht Overvecht en de Utrechtse wijkraad Zuid wordt in het voorjaar van 2007 de Contactladder afgenomen.

Publicatie:

- Graaf, P. van der, Boonstra, N. & Bos, R. (2006). *Buurtcontact in Leiden Zuidwest: De contactladder als diagnose instrument*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Huygen, A., Davelaar, M. & Daal, H.J. van (2006). *Vitaliteit versterkt: ABCD-aanpak voor de sociale en economische kansen van Oud-Delfshaven*. Rotterdam: Woonbron Delfshaven.
- *CD toolkit Contactladder* (op aanvraag voor woningcorporaties en gemeenten bij secr@verwey-jonker.nl)

Informatie:

Nanne Boonstra: nboonstra@verwey-jonker.nl

Freek de Meere: fdemeere@verwey-jonker.nl

De Wmo en vermaatschappelijking van de zorg

Door het proces van vermaatschappelijking verliezen veel intramurale instellingen een deel van hun functies. Zorg, wonen en dienstverlening komen naar de wijk, binnen een integraal en kleinschalig aanbod. Burgers met een handicap en ouderen moeten langer voor zichzelf zorgen, maar ook voor elkaar! Vrijwilligers en beroepskrachten zijn daarbij onmisbaar. Ook de samenwerking met profes-

sionals, zorgaanbieders en de vrijwilligersorganisaties is aan de orde: als lokale overheid staat u voor de opgave daarin samenhang aan te brengen. Het instituut onderzocht in diverse studies de vrijwillige inzet van burgers. Daardoor weten wij wat mensen ertoe beweegt vrijwilligerswerk te (blijven) doen.

Vrijwilligers: cement in de Wmo?

Op vrijwilligers in de zorg wordt de laatste tijd een toenemend beroep gedaan. Hun bijdrage is uniek: ze doen activiteiten die beroepskrachten niet op zich kunnen nemen. Des te belangrijker is het dat ze kunnen werken onder motiverende voorwaarden. Het instituut inventariseerde concrete landelijke feiten: het aantal vrijwilligers, de werkzaamheden die ze verrichten, hun motieven en achtergronden. Ook is nagegaan hoe hun positie zich verhoudt tot die van zorgaanbieders, mantelzorgers, cliënten en de lokale overheid. Het onderzoek is uitgevoerd in nauwe samenwerking met de vrijwilligersorganisaties die zich verenigd hebben in het Overleg Zorg van de vereniging Nederlandse Organisatie Vrijwilligerswerk (NOV). Ook voor gemeenten verzorgt het Verwey-Jonker Instituut scans en studies naar wat bepalend is voor de stevigheid van deze vrijwillige inzet - 'het cement'. Wij bieden u ondersteuning bij het ontwikkelen van een visie op informele zorg, met draagvlak en betrokkenheid van de vrijwilligers zelf en de groepen die gebruik gaan maken van het aanbod. Wij adviseren over de nodige collectieve randvoorwaarden voor vrijwilligers, over modellen voor vrijwilligerswerk in het kader van sociale activering, en over samenwerkingsarrangementen.

Publicatie:

- Oudenampsen, D., Vliet, K. van, Winsemius, A. & Tenhaeff, C. (2006). *Samenwerking vrijwilligers en beroepskrachten bij maatschappelijke ondersteuning*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Plemper, E., Scholten, C., Oudenampsen, D., Overbeek, R. van, Dekker, F. & Visser, G. (2006). *Hoe stevig is het cement? Positie van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties in de zorg*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Meer informatie over Vrijwilligerswerk, informele zorg en de rol van professionals:

Katja van Vliet: kvanvliet@verwey-jonker.nl

Het Verwey-Jonker Instituut biedt gemeenten advies, informatie en ondersteuning bij het invoeren van de Wmo. Veel van ons werk is gerelateerd aan één van de negen prestatievelden van de Wmo. Het instituut beschikt over een uitgewerkte aanpak om met gemeenten tot een integraal beleid voor zorg en welzijn te komen. Onze onderzoekers beschikken over ruime praktijk- en vakkennis, geworteld in diepgaande en lange ervaring binnen welzijn, zorg, sociaal beleid en sociale zekerheid. De goede verbindingen met maatschappelijke organisaties en koepels die betrokken zijn bij uitvoering Wmo zijn daarbij onmisbaar. Het instituut is dan ook een vertrouwde partner voor veel gemeenten.

Kennismaken met het Verwey-Jonker Instituut?

Wilt u kennismaken met het Verwey-Jonker Instituut? Wij lichten graag onze mogelijkheden toe om u te ondersteunen bij het succesvol invoeren van de Wmo. Bezoek ook onze website www.verwey-jonker.nl en abonneer u op onze gratis kwartaalnieuwsbrief.

*Verwey-
Jonker*
Instituut

Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T : 030 - 2300799
F : 030 - 2300683
E : secr@verwey-jonker.nl
I : www.verwey-jonker.nl